

SEKWENCJE NOTKERA BALBULUSA W POLSKICH RĘKOPISACH MUZYCZNYCH

WYKAZ ŹRÓDEŁ

Biblioteka OO. Bernardynów w Krakowie

- Graduał ms. (= manuskrypt) 7 Rl, XV w.
„ ms. „ 14 Rl, XVI w.
„ ms. „ 11 Rl, XVI w.
„ ms. „ 1 Rl, 1524 r.

Biblioteka Czartoryskich w Krakowie

- Graduał franciszkański ms. 2827, XV w.

Biblioteka OO. Dominikanów w Jarosławiu

- Graduał dominikański ms. b. s. (= manuskrypt bez sygnatury), XV/XVI w.

Biblioteka OO. Dominikanów w Krakowie

- Sekwencjarz dominikański ms. 52, 1536 r.
Graduał „ ms. 3263, 1556 r.

Biblioteka Kapitulna w Gnieźnie

- Graduał klarysek ms. 170, 1418 r.
„ gnieźnieński ms. 195 (de tempore), 1536 r.
„ „ ms. 196 (de sanctis), 1536 r.

Biblioteka Kapitulna w Kielcach

- Graduał kolegiaty kieleckiej ms. b. s., XVI w.

Biblioteka Kapitulna w Krakowie

- Graduał krakowski ms. 45, XV w.
„ Olbrachta ms. 42 (de Beata), 1507 r.
„ „ ms. 43 (de sanctis), 1507 r.
„ „ ms. 44 (de tempore), 1507 r.

Biblioteka Kapitulna we Wrocławiu

- Graduał ms. 31, XV w.
„ ms. 158, XV w.
„ ms. 181, XV w.
„ ms. 182, XV w.
„ ms. 47a, ok. 1510 r.
„ ms. 61n, XVI w.

Biblioteka SS. Klarysek w Starym Sączu

- Graduał klarysek ms. b. s., XIV w.

- Biblioteka Kolegiaty w Łowiczu
Graduał ms. b. s., XV w.
- Biblioteka Narodowa w Warszawie
Graduał augustiański z Krakowa ms. 3035, 1493 r.
Sekwencjarz dominikański ze Śląska ms. Akc 6477, XV/XVI w.
Graduał augustiański z Krakowa ms. 3036, 1528 r.
- Biblioteka SS. Norbertanek w Imbramowicach
Graduał norbertański ms. Q 12, 1343 r.
- Biblioteka SS. Norbertanek w Krakowie
Graduał norbertański ms. b. s., 1527 r.
- Biblioteka XX. Salezjanów w Czerwińsku
Graduał norbertański ms. 12, XV w.
- Biblioteka Seminarium Duchownego w Kielcach
Graduał kolegiaty wiślickiej ms. 1, XIV w.
„ franciszkański ms. 8, XVI w.
- Biblioteka Seminarium Duchownego w Pelplinie
Graduał chełmiński ms. L 35, XIV w.
„ ms. L 2, XVI w.
- Biblioteka Seminarium Duchownego w Płocku
Graduał franciszkański ms. 3^{IV} 5^B, XIII/XIV w.
„ ms. b. s., XIV/XV w.
„ Ciołka ms. b. s., 1509 r.
- Biblioteka Seminarium Duchownego w Sandomierzu
Graduał franciszkański ms. 174, 1475 r.
„ „ ms. 173, XV w.
- Biblioteka Seminarium Duchownego we Włocławku
Graduał ms. 1 (de sanctis), 1531 r.
„ ms. 2 (de tempore), 1531 r.
- Biblioteka Uniwersytetu Jagiellońskiego
Graduał krakowski ms. 1267, XV w.
- Biblioteka Uniwersytetu Wrocławskiego
Graduał cysterski z Kamienia Ząbk. ms. I F 412, XIII w.
„ „ z Henrykowa ms. I F 417, XIV w.
„ norbertański ms. I F 385, 1319 r.
„ „ ms. I F 422, 1351 r.
„ „ ms. I F 423, 1562 r.
„ wrocławski ms. M 1194, 1429 r.
„ augustiański ms. I F 387, XV w.
„ wrocławski ms. R 504, ok. 1495 r.
- Miejskie Archiwum w Łodzi
Graduał Łaskiego ms. b. s., (de tempore), 1520 r.
„ „ ms. b. s., (de sanctis), 1520 r.
- Muzeum Śląskie w Cieszynie
Graduał ms. DDI 28, (de Beata), ok. 1526 r.
- Muzeum Diecezjalne w Sandomierzu
Graduał kolegiaty sandomierskiej ms. 1677, ok. 1460 r.
- Muzeum Diecezjalne w Tarnowie
Graduał ms. 2015, (de tempore), ok. 1526 r.
Sekwencjarz ms. b. s., (de sanctis), ok. 1526 r.
Graduał ms. b. s., (commune), ok. 1526 r.

WYKAZ SKRÓTÓW

AH	—	Analecta hymnica medii aevi. Hrsg. von G. M. Dreves [i in.]. Bd. 1—55. Leipzig 1886—1922.
BBKr	—	Biblioteka OO. Bernardynów w Krakowie
BCzart	—	„ Czartoryskich w Krakowie
BDJ	—	„ OO. Dominikanów w Jarosławiu
BDKr	—	„ OO. Dominikanów w Krakowie
BKapGn	—	„ Kapitulna w Gnieźnie
BKapKielce	—	„ „ w Kielcach
BKapKr	—	„ „ w Krakowie
BKapWr	—	„ „ we Wrocławiu
BKlSącz	—	„ SS. Klarysek w Starym Sączu
BKolów	—	„ Kolegiaty w Łowiczu
BN	—	„ Narodowa
BNorBI	—	„ SS. Norbertanek w Imbramowicach
BNorKr	—	„ „ w Krakowie
BSalCzerw	—	„ XX. Salezjanów w Czerwińsku
BSKielce	—	„ Seminarium Duchownego w Kielcach
BSPel	—	„ „ „ w Pelplinie
BSPł	—	„ „ „ w Płocku
BSSand	—	„ „ „ w Sandomierzu
BSWł	—	„ „ „ we Wrocławiu
BUJ	—	„ Uniwersytetu Jagiellońskiego
BUWr	—	„ „ we Wrocławiu
Chev.	—	U. Chevalier: Repertorium hymnologicum. T. 1—6. Louvain 1892—1920.
MAŁ	—	Miejskie Archiwum w Łodzi
MCiesz	—	Muzeum Śląskie w Cieszynie
MDSand	—	„ Diecezjalne w Sandomierzu
MDT	—	„ „ w Tarnowie
MGG	—	Die Musik in Geschichte und Gegenwart. Allgemeine Enzyklo- pädie der Musik. Bd. 1—13. Kassel 1949—
PL	—	Patrologiae cursus completus. Series Latina. [Ed.] J. P. Migne. T. 1—217. Parisiis 1844—1855.

Historia kultury muzycznej Polski Średniowiecznej jest od kilkunastu lat przedmiotem wnikliwych badań i analiz. Ocena całokształtu zagadnienia jest dotąd jednak niemożliwa ze względu na brak szczegółowych opracowań. Badania biblioteczne i archiwalne ujawniają nowy materiał źródłowy, który zmienia dotychczasowe hipotezy i ujęcia, a obok oceny monodii gregoriańskiej, wykonywanej w Polsce, pozwala wyraźniej zarysować wpływy, jakie decydowały o treści polskich manuskryptów liturgicznych. Niniejszy artykuł rzuca jaśniejsze światło na problem sekwencji mszalnych, których autorem jest Notker Balbulus — Jakała, benedyktyński zakonnik ze szwajcarskiego opactwa St. Gallen. Źródłowe opracowanie jego sekwencji, znajdujących się na terenie Polski, posiada duże znaczenie: pozwoli mianowicie ustalić zakres wpływów, jakie twórczość Notkera wywarła na kształtowanie się rodzimej liturgii mszalnej.

Studium posiada charakter historyczno-muzykologiczny. Z tego względu materiał źródłowy stanowią jedynie graduały i sekwencjarze, ponieważ one

zawierają śpiewaną liturgię mszalną. W niniejszej pracy wykorzystałem 57 rękopisów przedtrydenckich, które według obecnego stanu badań powstały w skryptoriach polskich. Z tej liczby 26 kodeksów jest proweniencji zakonnej, pozostałe rękopisy były używane w liturgii diecezjalnej. Wszystkie cytowane manuskrypty powstały przed Soborem Trydenckim. W wyniku reformy soborowej zakończyła się bowiem w zasadzie europejska twórczość sekwencyjna, a tendencje unifikacyjne zostały zrealizowane przez edycję *Missale Romanum*, który miał obowiązywać odtąd w sprawowaniu liturgii Kościoła Katolickiego. Wyłączone zostały również rękopisy importowane, które dla omawianego zagadnienia stanowią najwyżej materiał porównawczy.

Twórczość sekwencyjna zakonnika z St. Gallen była często przedmiotem dyskusji. Kontrowersyjne opinie muzykologów i historyków kultury budziło *Prooemium* — list dedykacyjny, jaki Notker załączył do *Liber Hymnorum* — zbioru swoich kompozycji¹. W liście autor informuje, że w 851 r. przybył do St. Gallen zakonnik z francuskiego klasztoru Jumièges, który uciekł przed zbliżającymi się wojskami Normanów. Francuski benedyktyn przyniósł ze sobą antyfonarz, w którym *aliqui versus ad sequentias erant modulati*. Do melodii, które tradycja francuska nazywa *sequentiae*², a Notker w *Prooemium* — *longissimae melodiae*, dołączono więc na terenie Francji nowe teksty. Sekwencje te śpiewano do czasów Notkera na samogłosce *a*, ostatniej w słowie *alleluia*, które w liturgii mszalnej występują po wersecie alleluja-tycznym. Balbulus pokreśla dalej, że nauczyciel jego Izon zwrócił uwagę na estetyczne braki w sposobie tekstowania stosowanego przez zakonników francuskich. Zachęcił go, aby poprawił wskazane usterki i zastosował następującą zasadę: *Singulae motus cantilenae singulas syllabas debent habere*. Zachęcony nadto przez drugiego swego nauczyciela, iryńczyka Marcellusa, skomponował 40 sekwencji na główne uroczystości roku liturgicznego.

Materiałem muzycznym, który Notker zastosował dla nowych tekstów były wspomniane już *longissimae melodiae*. Każda z nich posiadała swoją nazwę — powtarzała słowa wiersza alleluja-tycznego, z którym była związana, czasem przyjmowała nazwę miejscowości, w której według tradycji miała powstać, innym razem przyjmowała nazwę instrumentu lub tonacji. Dla swoich 40 tekstów wykorzystał Notker 33 melodie³. Obok każdej sekwencji podał nazwę zaadaptowanego schematu melodycznego.

P. Wagner i A. Hughes podważali genetyczne związki sekwencji z melodią *alleluia*⁴. Pierwszy z nich widział źródło powstania sekwencji w greckiej *akoluthia*, drugi wykluczał możliwość, aby melodia *alleluia* miała dać początek nowej formie liturgicznej. Obaj jednocześnie kwestionowali wiadomości przekazane przez list dedykacyjny. Rolę Notkera podważa również J. Chailley⁵. Dla poparcia swojej opinii nie podaje jednak żadnych argumentów.

W. von den Steinen po długich studiach nad rozwiązaniem problemu konkluduje, że treść listu dedykacyjnego zgodna jest z rzeczywistością historyczną.

¹ List dedykacyjny znajduje się na pierwszej karcie ms. 381 z St. Gallen, ms. 121 z Einsiedeln oraz PL t. 131 s. 1003. Omawiają go W. von den Steinen (Notker der Dichter und seine geistige Welt, Bd 1, Bern 1948 s. 8 n) i H. Husmann (Die St. Galler Sequenztradition bei Notker und Ekkehard, *Acta Musicologica*, Vol. 16; 1954 s. 6—18).

² Takiego określenia użył Amalary z Metz (B. Stäblein: Zur Frühgeschichte der Sequenz, *Archiv für Musikwissenschaft*, Jg 18; 1961 s. 2).

³ B. Stäblein: Notkeriana, *Tamze*, Jg 19/20; 1962/63 s. 86.

⁴ P. Wagner: *Ursprung und Entwicklung der liturgischen Gesang bis zum Ausgang des Mittelalters*, Leipzig 1911. — A. Hughes: *Anglo-French Sequelae*, London 1934.

⁵ J. Chailley: *L'école musicale de St. Martial*, Paris 1952.

Stwierdził, że wszystkie dokumenty wskazują na osobę Notkera jako autora *Liber Hymnorum*. Jego stanowisko popiera większość współczesnych mediewistów. Z muzykologów analogiczną opinię głoszą B. Stäblein i H. Husmann⁶. Von den Steinen odrzuca zdecydowanie stanowisko Hughesa. Zwraca uwagę, że incypit sekwencji, tak francuskich jak sangaleńskich, rozpoczyna się słowem *alleluia*, które wskazuje źródło ich melodii. Polemizuje również z hipotezą P. Wagnera wykazując, że grecka *akoluthia* posiada inne zastosowanie anizeli łacińska sekwencja.

W twórczości sekwencyjnej Notker Balbulus jest jedną z centralnych postaci. Stworzył w IX w. drugi, obok francuskiego w St. Martial, ośrodek, który posiadał oryginalny repertuar i charakterystyczne dla siebie cechy. Można nawet mówić o szkole Notkera. Obok niego żyją i działają w St. Gallen anonimowi poeci: Tuba (około 850 r.), Andreas (870—880 r.), nieco później Innocentes (925—950 r.). Wpływ jego sekwencji był ogromny. Oddziaływał na śpiew i twórczość liturgiczną północnych Włoch, państw skandynawskich, Europy Środkowej i Wschodniej. W *Liber Mortuorum* z klasztoru St. Gallen czytamy, że 6 kwietnia 912 r. — *Obitus* — — *Notkeri magistri*". Bliższe określenie: „*qui sequentias composuit*” jest dodatkiem późniejszym.

Spośród 40 sekwencji Notkera 25 nizej wymienionych występuje w manuskryptach polskich:

Natus ante secula
Hanc concordii famulatu
Johannes, Jesu Christo multum dilecte virgo
Laus tibi, Christe. 2a. Qui sapit quod videtur
Festa Christi omnis christianitas celebret
Concentu parili hic te, Maria, veneratur populus
Laudes Salvatori voce modulemur supplici
Agni paschalis esu potuque dignas
Laudes Deo concinat orbis ubique totus
Grates Salvatori ac regi
Hec est sancta sollempnitas sollempnitatum
Carmen suo dilecto. 2a. Ecclesia Christi canat
Summi triumphum regis
Sancti Spiritus assit nobis gracia
Sancti Baptiste, Christi preconis
Petre, summe Christi pastor et Paule, gentium doctor
Laurenti, David magni martyr milesque fortis
Congaudent angelorum chori
Stirpe Maria regia
Dilecte Deo, Galle perenni
Omnes sancti Seraphin
Clare sanctorum, senatus apostolorum
Agone triumphali militum regis summi
Rex regum, Deus noster colende
Psallat ecclesia mater illibata

Wyszczególnione sekwencje będą kolejno przedmiotem dalszych analiz. Ich teksty zostały opublikowane w *Analecta hymnica*, największym zbiorze

⁶ W. von den Steinen, jw. Bd 1—2. W tomie pierwszym autor podaje szczegółową literaturę przedmiotu. Tom 2 zawiera sekwencje, które autor uznał za notkerowskie. — B. Stäblein: Sequenz. MGG XII. — Inne publikacje Husmanna i Stäbleina były już wyżej cytowane.

poezji średniowiecznej⁷. Incypity utworów podaje również U. Chevalier w *Repertorium hymnologicum*⁸. Rękopisy polskie cytuję w porządku chronologicznym — od najstarszych do późniejszych. Wprowadzam również podział na księgi diecezjalne i zakonne. Pozwoli on łatwiej zorientować się we wpływach, jakie twórczość Notkera wywarła na poszczególne ośrodki.

1. *Natus ante secula (In Nativitate Domini)*

AH 53 : 15; Chev. 11903.

Sekwencja ta występuje w 13 rękopisach, przeważnie diecezjalnych:

diecezjalne:	
BSKielce ms. 1	BKapWr ms. 47a (in aurora)
BSPel ms. L 35 (in aurora)	MAŁ ms. b. s. (de tempore — in aurora)
BSPł ms. b. s.	MDT ms. 2015
BUWr ms. M 1194	BSWł ms. 2 (alia de eodem)
MDSand ms. 1677 (in aurora)	zakonne:
BUWr ms. R 504	BUWr ms. I F 417 (idem de nativitate)
BKapKr ms. 43 (in secunda missa)	BUWr ms. I F 387 (in aurora)

Wyszczególnione adnotacje kopistów wyjaśniają, że sekwencja śpiewana była w czasie drugiej mszy na uroczystość Bożego Narodzenia. Określniki *alia* oraz *idem* suponują, że poprzedzała ją inna, przeznaczona na tę samą uroczystość. W tym wypadku chodzi o znaną szeroko prozę *Grates nunc omnes reddamus*⁹, śpiewaną w czasie mszy o północy. W uszkodzonym rękopisie kieleckim ms. 1 zachowała się w całości jedynie ostatnia strona 6ab. Dla tekstu zastosował Notker melodię *Dies sanctificatus*. Nazwa pochodzi od pierwszych słów wiersza allelujacyjnego z trzeciej mszy bożonarodzeniowej. Zapisy melodii wykazują drobne różnice. Graduał cysterski z Henrykowa — BUWr I F 417 posiada melodię transponowaną o tercję w górę.

2. *Hanc concordii famulatu (de s. Stephano)*

AH 53 : 215; Chev. 7662.

Znajduje się w 23 kodeksach liturgicznych:

diecezjalne:		ESFel ms. L 2
BSKielce ms. 1	BKołŁow ms. b. s.	
BSPel ms. L 35	BKapKr ms. 43	
BSPł ms. b. s.	BSPł ms. b. s. (Ciołka)	zakonne:
BUWr ms. M 1194	BKapWr ms. 47a	BUWr ms. I F 417
MDSand ms. 1677	BKapWr ms. 61n	BNorbI ms. Q 12
BUJ ms. 1267	MDT ms. b. s.	BKapGn ms. 170
BUWr ms. R 504	BSWł ms. 2	BUWr ms. I F 387
BKapWr ms. 31	BKapGn ms. 195	BNorbKr ms. b. s.
	BKapKielce ms. b. s.	

Sekwencja ta występuje w rękopisach diecezjalnych na całym terenie Polski. Używali jej także cystersi, norbertanki z prowincji krakowskiej, klaryski gnieźnieńskie i augustianie śląscy. Utworu nie spotyka się w liturgii dominikańskiej i norbertanów śląskich. Do tekstu adaptował autor melodię *Concordia*. Reminiscencją nazwy melodii jest słowo *concordi* w incypicie tekstu. Tę samą melodię posiada również notkerowska sekwencja o św. Piotrze i Pawle — *Petre, summe Christi pastor*. Obserwuje się dużą zgodność melodii we wszystkich przekazach. W rękopisie kapituły wrocławskiej ms. 31 została transponowana o sekundę w dół.

3. *Johannes, Jesu Christo multum dilecte virgo (De s. Johanne Ap. et Evang.)*

⁷ Zob. AH.

⁸ Zob. Chev.

⁹ AH 53: 10; Chev. 7390. Powstała na początku XI w. najprawdopodobniej w Regensburgu.

AH 53 : 168; Chev. 9755.

Zachowała się w 20 zapisach:

diecezjalne:	BKapKr ms. 43	BSPeł ms. L 2
BSPi ms. b. s.	BKapWr ms. 47a	
BUWr ms. M 1194	BKapWr ms. 61n	zakonne:
MDSand ms. 1677	MAŁ ms. b. s.	BUWr ms. I F 417
BUWr ms. R 504	MDT ms. b. s.	BNorbI ms. Q 12
BKapWr ms. 31	BSWi ms. 2	BUWr ms. I F 387
BKapWr ms. 158	BKapGn ms. 195	BNorbKr ms. b. s.
BKołow ms. b. s.	BKapKielce ms. b. s.	

Proza występuje więc w kodeksach liturgicznych, reprezentujących wszystkie prowincje Polski. Znajduje się dalej w rękopisie cysterskim i norbertanek prowincji krakowskiej. Notuje ją także kopista w kodeksie augustinów śląskich. Notker adaptował do tekstu melodię *Romana*. Wystąpi ona ponownie w sekwencji o św. Wawrzyńcu — *Laurenti, David magni*. Autorzy analektów uważają, że asonanse niektórych wierszy wskazują na to, iż sekwencja *Johannes, Jesu Christo* jest późniejszą od *Laurenti, David magni*¹⁰. Melodia oryginalna uległa dosyć dużym modyfikacjom. W sekwencjarzu tarnowskim dostosowano do tekstu melodię sekwencji *Laus tibi, Christe, qui es creator et redemptor* o św. Magdalenie¹¹. W rękopisie kapituły wrocławskiej ms. 158 i norbertanek krakowskich transponowano ją o kwintę, a w manuskrypcie wrocławskim ms. 31 i kapituły krakowskiej ms. 43 o tercję do góry. Tonacja pozostałych zapisów muzycznych jest identyczna z analogicznymi w ms. 546 z St. Gallen, ms. 904 z Biblioteki Narodowej w Paryżu i ms. 588 z Klosterneuburg.

4. *Laus tibi Christe. 2a. Qui sapit quod videtur (De Innocentibus)*

AH 53 : 156; Chev. 10544.

Jedyny zapis sekwencji zachował się w graduale norbertanek z Krakowa. Strofa 2a rozpoczyna się *Qui sapit* zamiast *Cui sapit* w oryginale. Notker zastosował melodię *Justus ut palma maior*. Tę samą melodię wziął on również do sekwencji o św. Janie Chrzcicielu — *Sancti Baptiste, Christi preconis*. Melodia przekazana przez rękopis polski jest bardziej rozbudowana aniżeli w graduale z St. Gallen. Bardziej rozpowszechniona była u nas na tę uroczystość sekwencja *Laus tibi, Christe, patris optimi nate*, pochodząca również z St. Gallen. Skomponował ją w pierwszej połowie w. X Innocentes¹².

5. *Festa Christi omnis christianitas celebret (De Epiphania)*¹³

AH 53 : 29; Chev. 6111.

Należy do najbardziej rozpowszechnionych sekwencji Notkera. W Polsce zachowała się ona w 32 przekazach:

diecezjalne:	BKapWr ms. 181	BKapKielce ms. b. s.
BSKielce ms. 1	BKapKr ms. 43	zakonne:
BSPi ms. b. s.	BSPi ms. b. s. (Ciołka)	BUWr ms. I F 417
BUWr ms. M 1194	BKapWr ms. 47a	BUWr ms. I F 385
MDSand ms. 1677	BKapWr ms. 61n	BNorbI ms. Q 12
BUJ ms. 1267	MDT ms. b. s. (Com-	BUWr ms. I F 422
BUWr ms. R 504	mune sanctorum)	BUWr ms. I F 423
BKapWr ms. 31	BSWi ms. 2	BKISacz ms. b. s.
BKapWr ms. 158	BKapGn ms. 195	BKapGn ms. 170

¹⁰ AH 53 s. 278.

¹¹ Autorem sekwencji jest Gotschalk z Limburga. Tekst: AH 50: 268; Chev. 10551.

¹² AH 53: 157; Chev. 10547. — Chevalier przypisuje ją niesusznie Notkerowi.

¹³ Graduał tarnowski (ms. b. s.) podaje — De Trium Regum (!).

BUWr ms. I F 387
BSSand ms. 174
BN ms. 3035

BBKr ms. 7 R1
BBKr ms. 1 R1
BNorKr ms. b. s.

BSKielce ms. 8
BDKr ms. 3263

Poza rękopisami diecezjalnymi była ona używana w liturgii wszystkich zakonów. Zawierały ją nawet księgi norbertańskie z Wrocławia i dominikańskie, mimo, że repertuar liturgiczny tych zakonów reprezentował tradycję francuską. Adaptowana melodia nazywa się *Trinitas*. Poszczególne zapisy wykazują dużą identyczność z oryginałem. Jedynie zapis franciszkański BSKielce ms. 8 transponuje melodię o sekundę w dół. W incypicie strofy 1 zachodzi różnica wersji. Germańska, notowana we wszystkich rękopisach diecezjalnych i niektórych zakonnych, posiada następujący przebieg: sol — sol-la — la-do — sol. Romańską spotykamy przede wszystkim w rękopisach norbertańskich i dominikańskim: sol — sol-la — la-(b)si — sol.

6. *Concentu parili hic te, Maria (In Purificatione BMV)*

AH 53 : 99; Chev. 3694.

Znajduje się w 6-ciu rękopisach — czterech diecezjalnych i dwóch zakonnych:

diecezjalne:
BSKielce ms. 1
BSPł ms. b. s.

MCiesz ms. DDI 28
BSPel ms. L 2

zakonne:
BKapGn ms. 170
BNorKr ms. b. s.

Zastosowana przez autora melodia posiada w troparzach nazwę *Symphonia*. Melodie polskich zapisów sekwencji są niemal identyczne ze źródłem. Wyjątek stanowi graduał cieszyński, w którym sekwencja *Concentu parili* posiada melodię sekwencji *Caeli enarrant gloriam Dei* na uroczystość Roześlania Apostołów¹⁴.

7. *Laudes Salvatori voce modulemur supplici (De Resurrectione)*

AH 53 : 36; Chev. 10417.

Sekwencję zawierają 4 rękopisy diecezjalne:

BSKielce ms. 1
BSPł ms. b. s.

BKapWr ms. 47a
MDT ms. 2015 (feria II)

Notker przeznaczył tę kompozycję na uroczystość Zmartwychwstania. Wyparła ją późniejsza, szeroko rozpowszechniona i aktualna jeszcze dzisiaj *Victimae paschali laudes*¹⁵, która w wyżej cytowanych rękopisach występuje obok omawianej. Autor użył dla swego tekstu melodii *Frigdola*. Wersje pierwszych trzech rękopisów zgodne są z oryginałem. Natomiast kopista graduału tarnowskiego zastosował melodię *Occidentana*, śpiewaną również z notkerowskim tekstem — *Sancti Spiritus assit nobis gracia*.

8. *Agni paschalis esu potuque dignas*

AH 53 : 50; Chev. 750.

Zachowała się w 2 rękopisach diecezjalnych:

BSPł ms. b. s. (feria III Pasche) MDT ms. 2015 (alia)

Notker przeznaczył ją na środę w oktawie Zmartwychwstania¹⁶. Rękopis tarnowski umieszcza omawianą sekwencję między utworami śpiewanymi w uroczystość wielkanocną. Na terenie Płocka używana ona była we wtorek w czasie oktawy¹⁷. Oba rękopisy posiadają dwie różne melodie. Oryginalną

¹⁴ AH 50: 267; Chev. 3488 Autorem sekwencji jest Gotschalk z Limburga.

¹⁵ AH 54: 7; Chev. 21505. Pochodzi najprawdopodobniej z XI w.

¹⁶ W. von den Steinen, jw. Bd 2 s. 34.

¹⁷ Na poniedziałek wielkanocny przeznaczył kopista sekwencję *Pangamus Creatori*, pochodzącą z pierwszej połowy X w. z St. Gallen (AH 53: 46; Chev. 14370. — W. von den Steinen, jw. Bd 2 s. 108).

jest *Graeca* zachowana w Płocku. Graduał tarnowski adaptował dla tekstu Notkera melodię sekwencji *Veni, Sancte Spiritus* na uroczystość Zesłania Ducha Św.¹⁸.

9. *Laudes Deo concinat orbis (feria IV Pasche)*

AH 53 : 53; Chev. 10365.

Znajduje się jedynie w rękopisie płockim ms. b.s. *Analecta hymnica* rejestrują prozę jako pierwszy utwór Notkera¹⁹. W rękopisach zagranicznych przeznaczona jest, zgodnie z tradycją sangaleńską, dla *feria VI* w oktawie Zmartwychwstania²⁰. Autor zaadaptował do tekstu melodię *Organa*.

10. *Grates Salvatori ac regi (feria V Pasche)*

AH 53 : 52; Chev. 7393.

Występuje tylko w graduale płockim ms. b.s. Z wielu rękopisów europejskich wynika, że stosowano ją w liturgii czwartkowej tygodnia wielkanocnego. Melodia utworu posiada tytuł *Duo tres*. Istnieją jedynie drobne różnice między melodią płocką a przekazaną przez ms. 546 z St. Gallen.

11. *Hec est sancta sollempnitas sollempnitatum*

AH 53 : 56; Chev. 7610.

Prozę notują dzisiaj dwa źródła diecezjalne:

BSPł ms. b. s. (feria VI Pasche) MDT ms. 2015 (feria V)

W kodeksie płockim kopista przeznaczył ją na piątek, w tarnowskim na czwartek w oktawie Paschy; Notker natomiast na dzień oktawy²¹. Obserwuje się rozbieżność w melodiach obydwu polskich liturgików. Płocki posiada oryginalną melodię *Virgo plorans*, w tarnowskim zastosowano, podobnie jak w *Agni paschalis esu*, melodię *Veni, Sancte Spiritus*. Praca akomodacyjna ostatniej dokonana jest w sposób swobodny.

12. *Carmen suo dilecto. 2a. Ecclesia Christi canat*

AH 53 : 54; Chev. 2635.

Występuje w tych samych źródłach:

BSPł ms. b. s. (sabb. Pasche) MDT ms. 2015 (alia)

Śpiewanie sekwencji w sobotę oktawy zgodne jest z praktyką stosowaną przez większość rękopisów europejskich. Manuskrypt tarnowski umieszcza ją między utworami przeznaczonymi na pierwszy dzień uroczystości Zmartwychwstania. Oba zapisy polskie posiadają, jak poprzednio, różną melodię. Pierwszy z nich zachował wersję źródłową — *Amoena*, drugi akomodował do tekstu melodię *Mater*, którą Notker zastosował dla *Congaudent angelorum chori*.

13. *Summi triumphum regis (De Ascensione)*

AH 53 : 67; Chev. 19756.

Sekwencję tę znajdujemy dzisiaj w 7 kodeksach:

diecezjalne:
BSPeł ms. L 35
BSPł ms. b. s.
BKapWr ms. 31

BKapWr ms. 61n
MDT ms. 2015 (alia de
eodem)

zakonne:
BUWr ms. I F 417
BNorbKr ms. b. s. (dru-
ga proza o Wniebo-
wstąpieniu)

¹⁸ AH 54 : 153; Chev. 21242.

¹⁹ AH 53 s. 95.

²⁰ St. Gallen ms. 484; Biblioteka Miejska w Utrecht ms. 417; Biblioteka Narodowa w Paryżu ms. 9448. — Zob. N. de Goede: *Utrechter Sequenzen. Kirchenmusikalisches Jahrbuch*. Jg 42: 1958 s. 26—31.

²¹ W. von den Steinen, *iw*. Bd 2 s. 42.

W uroczystość Wniebowstąpienia śpiewano powszechnie w Polsce, jak świadczą rękopisy, francuską prozę *Rex omnipotens*²². W cytowanym wyżej kodeksie norbertanek i tarnowskim sekwencja francuska występuje również jako pierwsza. Oryginalna melodia posiada nazwę *Captiva*. W rękopisie norbertanek krakowskich została transponowana o kwintę w górę. Inną melodię rejestruje gradual tarnowski. Dla tekstu Notkera dostosowano tutaj melodię wspomnianej już wyżej *Rex omnipotens*.

14. *Sancti Spiritus assit nobis gracia (Pentecostes)*

AH 53 : 70; Chev. 18557.

Należy do najbardziej rozpowszechnionych sekwencji Notkera. W Polsce występuje ona w 53 zapisach, w większości zakonnych:

diecezjalne:	MDT ms. 2015	BKapGn ms. 170
BKielce ms. 1	BSWł ms. 2	BUWr ms. I F 387
BSPel ms. L 35	BKapGn ms. 195	BSSand ms. 174
BSPł ms. b. s.	BKapKielce ms. b. s.	BSSand ms. 173
MDSand ms. 1677	zakonne:	BSalCzerw ms. 12
BKapWr ms. 31	BSPł ms. 3 ^{IV} 5 ^B	BN ms. 3035
BKapKr ms. 45	BUWr ms. I F 417	BBKr ms. 7 R
BKapKr ms. 43	BUWr ms. I F 385	BN ms. Akc 6477
BSPł ms. b. s. (Ciołka)	BNorbI ms. Q 12	BDJ ms. b. s.
BKapWr ms. 47a	BUWr ms. I F 422	BBKr ms. 1 Rl
BKapWr ms. 61n	BUWr ms. I F 423	BNorbKr ms. b. s.
	BKISącz ms. b. s.	BDKr ms. 52

Sekwencji tej używano we wszystkich diecezjach i zakonach w Polsce. Występuje ona również w rękopisach francuskich²³. Autor zastosował melodię *Occidentana*. Wszystkie zapisy zachowują dużą zgodność z oryginałem.

15. *Sancti Baptiste, Christi preconis (De s. Johanne Baptista)*

AH 53 : 163; Chev. 18521.

Kompozycja notkerowska rozpowszechniła się szeroko na terenie Polski. Zachowało ją 31 manuskryptów:

diecezjalne:	BKapWr ms. 47a	BUWr ms. IF 422
BSPel ms. L 35	BKapWr ms. 61n	BUWr ms. IF 423
BSPł ms. b. s.	MAŁ ms. b. s.	BKISącz ms. b. s.
BUWr ms. M 1194	MDT ms. b. s.	BKapGn ms. 170
MDSand ms. 1677	BSWł ms. 1	BUWr ms. IF 387
BUJ ms. 1267	BKapGn ms. 196	BCzart ms. 2827
BKapWr ms. 31	BSPel ms. L 2	BSalCzerw ms. 12
BKapKr ms. 45	zakonne:	BBKr ms. 1 Rl
BUWr ms. R 504	BUWr ms. IF 417	BNorbKr ms. b. s.
BKapWr ms. 158	BUWr ms. IF 385	BN ms. 3036
BKapKr ms. 43	BNorbI ms. Q 12	BSKielce ms. 8

Proza nie występuje w rękopisach dominikańskich. Liturgia Zakonu Kaznodziejskiego przyjęła francuską sekwencję o św. Janie Chrzcicielu — *Precursorem summi regis*²⁴. Akomodowana do tekstu melodia posiada tytuł *Justus ut palma maior* i jest identyczna z omówioną poprzednio *Laus Tibi, Christe*. W rękopisie ms. 158 kapituły wrocławskiej została przeniesiona o kwintę wyżej. Anonimowy autor zastosował ją do polskiej sekwencji o św. Annie — *Sancte Anne, matris nunc Marie*.

²² AH 7: 72; Chev. 17479. Powstała w XI w. najprawdopodobniej we francuskim klasztorze St. Martial.

²³ Np. BN w Paryżu ms. 904 i 906. Należy do melicznych sekwencji Notkera śpiewanych we Francji.

²⁴ AH 55: 179; Chev. 15275.

16. *Petre, summe Christi pastor (De ss. Petro et Paulo)*

AH 53 : 210; Chev. 14871.

Jak poprzednia, rozpowszechniła się ona szeroko w Polsce i występuje dzisiaj w 31 rękopisach:

diecezjalne:	BKapWr ms. 61n	BUWr ms. IF 423
BSPł ms. b. s.	MAŁ ms. b. s.	BKlSac ms. b. s.
BUWr ms. M 1194	MDT ms. b. s.	BKapGn ms. 170
MDSand ms. 1677	BSWł ms. 1	BUWr ms. IF 387
BUJ ms. 1267	BKapGn ms. 196	BSSand ms. 174
BKapWr ms. 31	BSPel ms. L 2	BSalCzerw ms. 12
BKapKr ms. 45	zakonne:	BBKr ms. 1 Rl
BUWr ms. R 504	BUWr ms. IF 417	BNorbKr ms. b. s.
BKapWr ms. 158	BUWr ms. IF 385	BN ms. 3036
BKapKr ms. 43	BNorbI ms. Q 12	BBKr ms. 11 Rl
BKapWr ms. 47a	BUWr ms. IF 422	BSKielce ms. 8

Omawianej prozy nie notują rękopisy dominikańskie. Na uroczystość Piotra i Pawła używają one *Iubar mundo gemnatur*, należącej do twórczości zakonnej²⁵. Melodia prozy *Concordia* jest identyczna jak w *Hanc concordi famulatu*. Wszystkie jej notacje wykazują dużą zgodność z najstarszymi zapisami.

17. *Laurenti, David magni martir (De s. Laurentio)*

AH 53 : 173; Chev. 10489.

Sekwencja występuje w 11 rękopisach:

diecezjalne:	BKapWr ms. 47a	zakonne:
BSPel ms. L 35	BKapWr ms. 61n	BUWr ms. IF 417
BSPł ms. b. s.	MDT ms. b. s.	BUWr ms. IF 387 (infra octavam)
BKapWr ms. 31	BSPel ms. L 2	BNorbKr ms. b. s.
BUWr ms. R 504		

Cytowane źródła wskazują, że proza była używana przede wszystkim na terenie diecezji wrocławskiej, częściowo zaś chełmińskiej i łockiej. Śpiewano ją również u cystersów i augustianów śląskich, którzy stosowali ją w oktawie uroczystości. Sekwencję wykonywano również w krakowskim konwencie norbertanek. Bardziej powszechną, występującą w 25 rękopisach muzycznych, była u nas proza *Stolam iocunditatis* proweniencji francuskiej²⁶. Dla tekstu zastosował Notker melodię *Romana*, którą, jak wspomniano wyżej, posiada także sekwencja *Johannes, Jesu Christo*. Melodie utworu przekazane w rękopisach polskich są mocno zróżnicowane. Odrębną, bliżej niezidentyfikowaną, rejestruje sekwencjarz tarnowski. Graduały: pelpliński L 35, cysterski IF 417 oraz norbertanek z Krakowa transponują melodię oryginalną o kwintę w górę.

18. *Congaudent angelorum chori (Assumptio BMV)*

AH 53 : 104, Chev. 3783.

Wśród sekwencji śpiewanych w Polsce zajmowała ona jedno z naczelných miejsc. Znajdujemy ją w 35 graduałach i sekwencjarzach:

diecezjalne:	BUWr ms. R 504	BKapWr ms. 61n
BSPel ms. L 35	BKapWr ms. 158	MAŁ ms. b. s.
BSPł ms. b. s.	BKapWr ms. 181	MCiesz ms. DDI 28
BUWr ms. M 1194	BKapWr ms. 182	BKapGn ms. 196
MDSand ms. 1677	BKolŁow ms. b. s.	BSPel ms. L 2
BUJ ms. 1267	BKapKr ms. 42	
BKapWr ms. 31	BKapKr ms. 43	zakonne:
BKapKr ms. 45	BKapWr ms. 47a	BUWr ms. IF 417

²⁵ AH 42: 312; Chev. 9786.²⁶ AH 54: 61; Chev. 19523.

BNorbI ms. Q 12	BCzart ms. 2827	BBKr ms. 14 Rl
BKlSącz ms. b. s.	BBKr ms. 7 Rl	BNorbKr ms. b. s.
BKapGn ms. 170	BN ms. Akc 6477	BN ms. 3036
BUWr ms. IF 387	BBKr ms. 1 Rl	BDKr ms. 52
BSSand ms. 174	BBKr ms. 11 Rl	

Proza była śpiewana we wszystkich diecezjach i niemal wszystkich ośrodkach zakonnych. Nie występuje tylko w rękopisach norbertańskich, należących do klasztoru św. Wincentego we Wrocławiu i do norbertanek z Płocka (BSalCzerw ms. 12). Zamiast notkerowskiej *Congaudent angelorum chori* na uroczystość Wniebowzięcia śpiewano w tych klasztorach *Area virga*²⁷ i *Hac clara die*²⁸, obie pochodzenia francuskiego. Autor zastosował dla tekstu melodię *Mater*, która w twórczości sekwencyjnej cieszyła się dużym autorytetem. W pierwszych latach w. XI została ona dostosowana do najstarszej prozy o św. Wojciechu — *Annua recolamus*²⁹. Akomodowano ją również do czterech sekwencji polskich³⁰. Zapisy muzyczne sekwencji *Congaudent* wykazują jedynie małe różnicowania.

19. *Stirpe Maria regia (De Nativitate BMV)*

AH 53 : 95; Chev. 19504.

Podobnie, jak *Congaudent angelorum chori*, notowana jest w 35 rękopisach:

diecezjalne:	BKapKr ms. 42	BKapGn ms. 170
BSPel ms. L 35	BKapKr ms. 43	BKlSącz ms. b. s.
BSPł ms. b. s.	BKapWr ms. 47a	BUWr ms. IF 387 (infra
BUWr ms. M 1194	BKapWr ms. 61n	oct. Nativ. BMV)
MDSand ms. 1677	MAŁ ms. b. s.	BSSand ms. 174
BUJ ms. 1267	MCiesz ms. DDI 28	BSSand ms. 173
BKapWr ms. 31	BSWł ms. 1	ECzart ms. 2827
BKapKr ms. 45	BKapGn ms. 195	BBKr ms. 7 Rl
BUWr ms. R 504	BSPel ms. L 2	BN ms. 3036
BKapWr ms. 158		BBKr ms. 11 Rl
BKapWr ms. 181	zakonne:	BBKr ms. 14 Rl
BKapWr ms. 182	BUWr ms. IF 417	BBKr ms. 1 Rl
BKolŁow ms. b. s.	BNorbI ms. Q 12	BNorbKr ms. b. s.

Sekwencji tej nie notują rękopisy dominikańskie oraz norbertańskie z Wrocławia i Płocka. Na uroczystość Narodzenia NMP pierwsze używają dominikańskiej prozy *Nativitas Marie Virginis*³¹, drugie przyjęły francuską sekwencję z St. Martial — *Alle celeste nec non et perhenne luia*³². Notker zużytkował melodię *Adducentur*. Wszystkie rękopisy wykazują zgodność melodii ze źródłem. Kopista manuskryptu wrocławskiego 181 transponował ją kwintę w górę.

20. *Dilecte Deo Galle (De s. Gallo)*

AH 53 : 149; Chev. 4692.

Prozę przekazują 2 rękopisy diecezjalne:

BSPł ms. b. s. MDT ms. b. s.

Przeznaczona była na 16 października. W tym dniu obchodzono w St.

²⁷ AH 7: 107; Chev. 16. Powstała w drugiej połowie w. XI.

²⁸ AH 7: 101; Chev. 7494. Została skomponowana na przełomie X/XI w. w klasztorze St. Martial.

²⁹ Tekst — H. Kowalewicz: *Cantica medii aevi Polono-Latina*. Warszawa 1964 s. 13.

³⁰ Studium muzykologiczne o sekwencjach polskich złożyłem w Redakcji *Musica Medii Aevi* w Warszawie.

³¹ AH 54: 188; Chev. 11881. Powstała w XIII w. we Francji.

³² AH 7: 98; Chev. 801. Została skomponowana w początkach w. XI.

Gallen uroczystość założyciela klasztoru i patrona św. Galla († 641). Notker adaptował melodię *Justus ut palma minor*. Oba cytowane rękopisy posiadają dwie różne melodie. Ze źródłem zgodna jest wersja przekazana przez rękopis płocki. Sekwencjarz tarnowski zastosował melodię sekwencji o św. Marii Magdalenie — *Laus Tibi, Christe*.

21. *Omnes sancti Seraphin (In festo Omnium Sanctorum)*

AH 53 : 112; Chev. 14061.

Sekwencję na uroczystość Wszystkich Świętych zarejestrowało 28 kodeksów:

diecezjalne:		zakonne:
BSPel ms. L 35	BKołŁow ms. b. s.	BUWr ms. IF 417
BSPł ms. b. s.	BKapKr ms. 43	BNorbI ms. Q 12
BUWr ms. M 1194	BKapWr ms. 47a	BKapGn ms. 170
BUJ ms. 1267	BKapWr ms. 61n	BUWr ms. IF 387
BKapKr ms. 45	MAŁ ms. b. s.	BSSand ms. 174
BUWr ms. R 504	MDT ms. b. s.	BN ms. 3036
BKapWr ms. 158	BSWł ms. 1	BBKr ms. 11 Rl
BKapWr ms. 181	BKapGn ms. 196	BBKr ms. 1 Rl
BKapWr ms. 182	BSPel ms. L 2	BNorbKr ms. b. s.
		BDKr ms. 3263

Zamiast notkerowskiej sekwencji *Omnes sancti Seraphin* rękopisy norbertanów wrocławskich i norbertanek płockich posiadają francuską — *Resultet tellus*³³. Oba sekwencjarze dominikańskie notują na tę uroczystość prozę Adama z St. Victor — *Superne matris gaudia*³⁴. Dla swego tekstu autor zapożyczył melodię *Vox exultationis*. Wystąpi ona ponownie z tekstem *Agone triumphali*. We wszystkich rękopisach zauważa się dużą zgodność z wersją oryginalną. W manuskrypcie kapituły wrocławskiej 158 melodię *Omnes sancti* zastosowano dla sekwencji o św. Wacławie — *Christe, tui preclari militis*³⁵.

22. *Clare sanctorum senatus (De Apostolis)*

AH 53 : 228; Chev. 3336.

Sekwencję można odnaleźć w 26 źródłach:

diecezjalne:		
BSKielce ms. 1	BKapWr ms. 47a	BUWr ms. IF 423
BSPel ms. L 35	BKapWr ms. 61n	BKapGn ms. 170
BSPł ms. b. s.	MAŁ ms. b. s.	BUWr ms. IF 387
BUWr ms. M 1194	MDT ms. b. s.	BSSand ms. 174
BUJ ms. 1267 (de s. Filippi et Jacobi)	BSWł ms. 1	BSalCzerw ms. 12 (in natale Apostolorum)
BUWr ms. R 504	BKapGn ms. 196	BBKr ms. 1 Rl
BKołŁow ms. b. s.	zakonne:	BNorbKr ms. b. s.
BKapKr ms. 43	BUWr ms. IF 385	BN ms. 3036
	BNorbI ms. Q 12	BBKr ms. 11 Rl
	BUWr ms. IF 422	

Sekwencja występuje więc we wszystkich prowincjach polskich. Brakuje jej tylko w rękopisie cysterskim z Henrykowa (IF 417) oraz w źródłach dominikańskich. Notker zastosował melodię *Aurea*. Notuje się dużą zgodność zapisów sekwencji z melodią źródłową.

23. *Agone triumphali militum regis summi (De Martiribus)*

AH 53 : 229; Chev. 772.

W Polsce rejestruje się 10 zapisów sekwencji:

³³ AH 53: 113; Chev. 17365. Powstała najprawdopodobniej w XIII w.

³⁴ AH 55: 37; Chev. 19822.

³⁵ AH 54: 83; Chev. 3034.

diecezjalne:	BSPel ms. L 2	BUWr ms. IF 385
BSPi ms. b. s.		BUWr ms. IF 422
BKołŁow ms. b. s.	zakonne:	BUWr ms. IF 423
BKapKr ms. 43	BUWr ms. IF 417	BNorbKr ms. b. s.
MDT ms. b. s.	(De uno martyre)	

Utwór ten pomijają rękopisy diecezji gnieźnieńskiej, wrocławskiej i wrocławskiej. Notuje go jeden kodeks wawelski, nie występuje natomiast w Kielcach i Sandomierzu. Z zakonnych zachodzi przede wszystkim w manuskryptach norbertańskich i cysterskim. Sekwencję Notkera wyparły w Polsce niemiecka *O beata beatorum*³⁶ i wspomniana już kompozycja Adama — *Superne matris gaudia*. Obie prozy występują także we wszystkich niemal wyżej cytowanych liturgikach. Utwór Notkera posiada w naszych zapisach dwie różne melodie. Pierwsza, będąca oryginalną, o nazwie *Vox exultationis*, która występowała już z tekstem *Omnes sancti Seraphin*. Drugą zawiera gradual tarnowski; dla tekstu sangalleńskiego dostosował kopista melodię sekwencji franciszkańskiej o św. Elżbiecie — *Gaude, Sion quod egressus*³⁷. Zapisy melodii nie posiadają wielu rozbieżności.

24. *Rex regum, Deus noster colende (De Confessoribus)*

AH 53 : 243; Chev. 17499.

Sekwencję przekazują 2 manuskrypty diecezjalne:

BSPi ms. b. s. MDT ms. b. s.

Autor przystosował melodię *Justus ut palma minor*, tę samą co w *Dilecte Deo, Galle perenni*. Zachował ją kopista źródła płockiego. Natomiast w graduale tarnowskim tekst prozy posiada melodię *Occidentana*, zastosowaną przez Notkera do *Sancti Spiritus assit nobis gracia*.

25. *Psallat ecclesia mater (Dedicatio ecclesie)*

AH 53 : 247; Chev. 15712.

Odnaleziono ją w 23 kodeksach:

diecezjalne:	BKapWr ms. 47a	zakonne:
BSPel ms. L 35	BKapWr ms. 61n	BUWr ms. IF 412
BSPi ms. b. s.	MAŁ ms. b. s. (de	BUWr ms. IF 417
BUWr ms. M 1194	tempore)	BNorbI ms. Q 12
BUJ ms. 1267	MAŁ ms. b. s. (de	BKISącz ms. b. s.
BKapKr ms. 45	sanctis)	BKapGn ms. 170
BKapWr ms. 158	MDT ms. b. s.	BUWr ms. IF 387
BKapWr ms. 182	BKapGn ms. 195	BSSand ms. 174
BKapKr ms. 44		BBKr ms. 1 R1
		BNorbKr ms. b. s.

Sekwencja ta nie występuje w źródłach dominikańskich i wspominanych już norbertańskich z Wrocławia i Płocka. Na poświęcenie kościoła używano w liturgii dominikańskiej prozy Adama — *Rex Salomon fecit templum*³⁸, a w norbertańskiej francuskiej — *Clara chorus dulce pangat*³⁹.

Dla tekstu zastosował Notker melodię *Letatus sum*. Identyczną nazwę nosi dzisiaj werset allelujacyjny śpiewany w II niedzielę Adwentu. Melodie polskich rękopisów wykazują dużą zgodność z kompozycją oryginalną. Rękopisy kapituły krakowskiej 44 i 45 transponowały ją o kwartę w górę.

Badania biblioteczne i przeprowadzone analizy istniejących dotąd źródeł ujawniają, że spośród 40 sekwencji przypisywanych Notkerowi, 25 występuje w manuskryptach polskich. Najbardziej rozpowszechnionymi utworami Not-

³⁶ AH 55: 14; Chev. 12670. Powstała najprawdopodobniej w XI w.

³⁷ AH 55: 120; Chev. 6958.

³⁸ AH 55: 31; Chev. 17511; BN w Paryżu ms. 14872.

³⁹ AH 54: 94; Chev. 3297. Powstała najprawdopodobniej w XI w.

kerą w Polsce były dwie sekwencje maryjne: *Congaudent angelorum chori* na uroczystość Wniebowzięcia NMP i *Stirpe Maria regia* na dzień Jej narodzin. Dużym autorytetem cieszyła się w naszej liturgii jego proza o Duchu Św. — *Sancti Spiritus assit nobis gracia*. Niemal wszystkie źródła de tempore notują także sekwencję przeznaczoną na dzień Epifanii lub, jak podaje kopista graduła tarnowskiego, Trzech Króli — *Festa Christi omnis christi- nitas celebret*. Równie powszechne są także *Sancti Baptiste, Christi preconis* o św. Janie Chrzcicielu i *Petre, summe Christi pastor* na cześć św. Piotra i Pawła. Nasze rękopisy notują często prozę *Omnes sancti Seraphin* na dzień Wszystkich Świętych oraz *Clare sanctorum senatus* śpiewaną na wspólne uroczystości apostołów. W dalszej kolejności należy wymienić sekwencję o św. Szczepanie — *Hanc concordi famulatu* i *Psallat ecclesia, mater illibata*, wykonywaną w dniu lub rocznicę konsekracji kościoła. Kult św. Jana Apostoła znajduje swój wyraz w licznych zapisach sekwencji *Johannes, Jesu Christo*, a św. Wawrzyńca w śpiewie *Laurenti, David magni*. Należy wreszcie podkreślić 13 zapisów bożonarodzeniowej prozy *Natus ante secula* i 10 notacji *Agone triumphali militum* na wspólną uroczystość męczenników. Pozostałe sekwencje Notkera zachowały się jedynie w kilku odpisach.

N. de Goede w swoim studium o sekwencjach zwrócił uwagę na błędną opinię autorów *Analecta hymnica medii aevi*, że sekwencje Notkera przeznaczone na uroczystość i oktawę Zmartwychwstania nie rozpowszechniły się poza granicami Niemiec⁴⁰. Dowód miałyby stanowić rękopis 417 z Utrechtu. Sekwencje te występują również w naszych rękopisach w następującym porządku.

	BSPł ms. b. s.	MDT ms. 2015
Dominica —	Laudes salvatori	Agni paschalis esu Carmen suo dilecto Laudes salvatori
feria II —	—	—
feria III —	Agni paschalis esu	—
feria IV —	Laudes Deo concinat orbis	—
feria V —	Grates salvatori ac regi	Hec est sancta sollemnitas
feria VI —	Hec est sancta sollemnitas	—
sabb. —	Carmen suo dilecto	—

Najwięcej utworów notkerowskich zawiera diecezjalny rękopis z Płocka (ms. b.s.), w którym na liczbę 87 sekwencji, autorem 24 jest Balbulus. Duże wpływy twórczości zakonnika z St. Gallen wykazuje dalej cysterski manuskrypt z Henrykowa (BUWr ms. 417) i graduła augustianów, najprawdopodobniej z Żagania (BUWr ms. 387). Znaczną liczbę tych sekwencji rejestrują również kodeksy klarysek z Gniezna, nieco mniej ze Starego Sącza. Liturgiki dominikańskie i norbertańskie z Wrocławia i Płocka posiadają odmienne repertuary, w których wpływy notkerowskie są minimalne. Sekwencjarz dominikański ms. 52 z konwentu krakowskiego i Akc 6477 ze Śląska zawierają jedynie po dwa utwory Notkera, na 74 i 62 tytuły. W liturgii obydwu zakonów wykonywało się w zasadzie śpiewy proveniencji francuskiej i własnej. Od tradycji premonstratenskiej odbiegają rękopisy norbertanek krakowskich oraz imbramowickich⁴¹. W pierwszym zanotowano 16, w drugim 10 sekwencji Notkera. Być może działały tutaj wpływy ośrodków Steinfeld i Strahow, z którymi klasztory norbertańskie prowincji krakowskiej były związane. Z rękopisów diecezjalnych, poza wymienionym już manuskrypcem płockim, największy wpływ twórczości Notkera rejestrują źródła wrocławskie. W pozostałych diecezjach polskich obserwuje się stały schemat, w któ-

⁴⁰ N. de Goede, jw. s. 28.

⁴¹ Ms. Q 12 z Imbramowic był własnością norbertanek z Krzyżanowic.

rym na główne uroczystości *de tempore* i *de sanctis* stosuje się omawiane tutaj sekwencje.

Analiza muzykologiczna wykazuje, że sekwencje Notkera w Polsce posiadają 20 różnych melodii. Niektóre z nich są dostosowane do dwóch tekstów: szata muzyczna sekwencji *Hanc concordi famulatu* jest identyczna z *Petre, summe Christi pastor, Johannes, Jesu Christo* z *Laurenti, David magni, Laus Tibi, Christe* z *Sancti Baptiste, Christi preconis, Dilecte Deo, Galle* z *Rex regum*, wreszcie *Omnes sancti Seraphin* z *Agone triumphali*. Zapisy melodii wykazują dużą zgodność z wersją oryginalną. Odrębne zjawisko obserwuje się jedynie w graduałach tarnowskich. Szereg tekstów Notkera występuje w nich z innymi melodiami.

Wpływ twórczości Notkera na ukształtowanie się repertuaru sekwencyjnego w liturgii polskiej był duży. Jego kompozycje przysły do nas z liturgią benedyktyńską, uformowaną na terenie Szwajcarii i Bawarii, która dominowała w Polsce przynajmniej do połowy w. XII. Niepoślednią rolę odegrał opat Aaron i jego współpracownicy, którzy za czasów Kazimierza Odnowiciela przybyli na Wawel z okręgu Kolonii. O kontaktach polskich z bawarskim klaszturem Niederaltaich świadczy między innymi *Missale Plenarium* z przełomu w. XI/XII, zawierający wiele sekwencji Notkera. Tę samą liturgię rozpowszechniali w Polsce niemieccy cystersi. Po roku 1163 zostali oni sprowadzeni przez Władysława II do Lubiąża z saksońskiego klasztoru Pforte. Duże znaczenie miały też fundowane nieco później klasztory w Henrykowie i Kamieniu Żabkowickim. Silne oddziaływanie ośrodków cysterskich tłumaczy bogactwo sekwencji notkerowskich w manuskryptach diecezji wrocławskiej. Identyczne wpływy obserwuje się w Polsce środkowo-zachodniej. Działały tutaj klasztory cysterskie w Łeknie, Łądzie, Obrze i Paradyżu.

DE NOTKERI BALBULI SEQUENTIIS
IN MUSICIS POLONIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS EXSTANTIBUS

S u m m a r i u m

Inter 40 sequentias, praesenti investigatione scientifica Notkero Balbulo attributas, 25 in Polonis liturgicis eisdemque musicis manuscriptis asservantur. Textus varias 20 melodias exhibent. Quibus textibus in Tarnoviensibus gradualibus aliarum compositionum musicarum melodiae adaptatae sunt. Notkerianae sequentiae ab ecclesiis dioecesanis una cum liturgia benedictina acceptae sunt. In gradualibus cathedralibus et collegialibus hae sequentiae in usu sunt in praecipuis sollemnitatibus de tempore et de sanctis. Notkerum multum valuisse etiam constat ex manuscriptis religiosi, omissis dominicanis et Vratislaviensibus praemonstratensium.
